

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5—
četrt leta 2-50
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 " " " " " trikrat . . . 10 " " " " " za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Kritika kritike.

II.

„Die Jagd nach Nebenverdienst“.

Uradna kritika, kakor smo jo v prvem članku dobesedno citirali, je čisto neumestna, ako ne celo nedostojna. Najmanj pravice imajo učiteljstvu očitati lov za postranskim zaslužkom tisti faktorji, ki še niso prsta ganili, da bi se nezno materialno stanje učiteljstva odpravilo in človeškemu dostojanstvu primerno izboljšalo. Ko se je n. pr. jeseni in pozimi vršila v deželnem zboru kranjskem debata o gmotnih razmerah kranjskega učiteljstva, je zastopnik vlade, deželni predsednik baron Schwarz, molčal kot nemi grob. Niti ust ni odprl, da bi v imenu tiste korporacije, ki sedaj nekako ironizuje s famozno „Jagd nach Nebenverdienst“ bedo našega učiteljstva, povzdignil svoj glas za odpravo takih kričečih razmer.

Gospodom bi pač vljudo svetovali, naj puste za leto dni svoje dohodke in naj jih zamenujejo z dohodki kakoga učitelja, ki mora preživljati sebe in svojo rodovino. Potlej bodo morda pojmi najprimitivnejše socialno načelo, ki pravi, da je treba najprej vsakemu delavcu kruha, potem se sme in more od njega zahtevati to, kar zahteva od njega njegov poklic! — To načelo je tudi v bistvu izrekel postavodajalec v § 55. dež. šol. zakona.

Birokraški nazori — prava ironija današnjega mogočnega socialnega gibanja — ki se zrealijo v besedah c. kr. kritika, v nas le utrjujejo nazor, da je naše ravnanje pravo. Pravijo nam, da bi oni še nadalje radi imeli hlapec in sužnje; opominjajo nas, da moramo še bolj kot doslej čuvati svoje človeške pravice, ne glede na to, da so nam te zajamčene v državnem šolskem zakonu!

Gospodom povemo to-le: Vas vse bi treba posaditi na zatožno klop, ker s tako trdovratnostjo prezirate zakonite določbe! Treba bi Vas obsoditi s postom in zapornom, da bi se naučili ceniti vrednost dobre socialne pozicije in svobode!

Mi smo trdno prepričani, da dela naše učiteljstvo v primeri s svojimi dohodki toliko, kolikor bi ne delal noben stan v enakih razmerah, tudi noben deželni predsednik, noben dvorni svetnik in noben deželni šolski nadzornik ne! Prepričani smo tudi, da ni učiteljski stan ustanovljen zato, da bi ga izželi do krvi in mozga, da se s tem ohranite na svojem sodnem stolu brez simpatij in avtoritete med tistimi, ki vihtite nad njimi svoj valpetski bič! Tudi učitelj je človek, ki hoče živeti. Kdor je rojen, ima dolžnost in pravico, da živi. Tako tudi učitelj! Kdor pravi, da nima te dolžnosti, kdor trdi, da nima te pravice, nima niti trohice socialne zavesti. To je človek brez srca! S tem je obsojen za vse večne čase.

Seveda: to so državni funkcionarji! Ali komu imponira uniformirana, z zlatimi našitki vidno označena krivica in birokratska oholost? Kako pravico imajo do ljudske šole in učiteljstva funkcionarji tiste države, ki plača za vsa ljudsko šolstvo in učiteljstvo ogromno vsoto — pol milijona kron? (Francoska 222 milijonov!)

Odpravite glavno zlo: delavcem dajte kruha! To je vse, kar vam imamo povedati! Ukazovati in kritikovati, če si sit in mogočen, je lahko. A to ni znak tvoje izobrazbe. Izboljšaj razmere, ker je to zahteva splošne narodove blaginje, potem dokažeš, da sodiš na mesto, kamor te je posadila prijazna usoda! — Te besede ne veljajo nobenemu poedincu, veljajo pa sistemu, ki se je ugnezdil v naš šolski ustroj, ki ga je treba izgnati s pletenimi biči, da pridemo naprej in se ne bomo vrteli le v enem kolobarju: eni kot priganjači in zabavljači, drugi kot sužnji, ki s svojim težkim in odgovornim delom ubijajo — sami sebe!

Ali je tak sistem primeren za današnje dni? Sram nas je, da moramo služiti pod takim sistemom!

Ali ste že našemu listu pridobili novega naročnika? — Ako še ne, storite to takoj!

Obrambni odsek „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Da bi zamogla nuditi svojim članom varstva v vseh učiteljstvu in šolo zadevajajočih spornih slučajih s sodnimi kakor drugimi oblastmi, ustanovila je „Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ v svojem okrilju obrambni odsek.

Naloga tega je, obveščati svoje po časopisu napadene člane, dalje jih v vseh pravnih zadevah, kolikor se tičejo šole ali njihove službe, s svetom in dejanjem podpirati ter izdelovati pritožbe in odposiljati na pristojna mesta; dovoljevati tistim, ki so bili oškodovani zaradi izvrševanja državljskih pravic ali zastopanju stanovskih zadev, primerno odškodnino iz rezervnega fonda.

Obrambni odsek sme v slučaju potrebe najeti posebnega pravnega zastopnika.

Kdaj se ne povrnejo stroški:

a) Pri tožbah zaradi razžaljenja časti. Če je bil pa član žaljen kot uradna oseba ali v zvezi s svojo službo, potem ima pravico do odškodnine.

c) Ako je tožen zaradi telesnega kaznovanja otrok.

Ako se izkaže, da je ovadba neresnična, potem ima dotičnik pravico do odškodnine, če ni upanja, da bi mu jo dala stranka sama.

V vseh tu navedenih slučajih določa obrambni odsek, ali in v koliko se povrnejo stroški.

b) Ako se tožari član brez vednosti obrambnega odseka ali proti njegovi volji ali če brez njegovega dovoljenja odstopi od tožbe in se poravna.

Izguba pravnega varstva:

Neresničen, pretvarjen opis pravnega slučaja, kakortudi prikrivanje važnih okolnosti odveže obrambni odsek vsakršne obveznosti.

*) Zaradi velike važnosti priobčujemo še enkrat. Uredn.

Ako označi pritožnik svojo vlogo kot zaupno, je častna dolžnost obrambnega odseka, da jo varuje.

Kdor želi pravne pomoči pri obrambnem odseku, mora vložiti pismeno prošnjo potom predsednika svojega učit. društva. V izrednih slučajih zadostuje usnen opis.

Vsi dopisi za obrambni odsek naj se pošiljajo na upravništvo „Učit. Tov.“ v Ljubljani s pripomojo: Za obrambni odsek.

Iz delovanja mladinskega sodnika.

O tem predmetu je predaval v soboto, dne 16. t. m., gospod deželnosodni svetnik Fr. Milčinski v ljubljanski porotni dvorani, kjer se je zbralo mnogo pravnikov, tudi z dežele, nadalje nebroj učiteljev, več pa tudi slušateljic. Posebno sodstvo za mladino se je pričelo šele lansko leto v naši državi. Mladinski sodnik pri okrajnem sodišču ljubljanskem je gospod svetnik Milčinski. Zanimivo je bilo torej predvsem za pravnike zvedeti, kako ravna sodnik v kazenskem postopanju z mladino, da zadene novega duba; obnovo je vezan še na stari kazenski zakon. Izborna je g. svetnik Milčinski že uvodom svojega predavanja označil razliko med rednim kazenskim sodnikom pa med mladinskim sodnikom. Kazenski sodnik sodi vobče le kaznivo dejanje, mladinski pa človeka, ki ga najprej hoče do dobrega spoznati, da mu potem določi pravo kazen, pravo zdravilo, ki obeta popljševalec učinek. Rednemu sodniku se posel konča s sodbo, mladinskemu pa se večkrat šele pričinja, ker kazen mu je le eno izmed vzgojevalnih sredstev. Mladinski sodnik je bolj varstveni sodnik nego kazenski; kazenska oblast v njegovih rokah mu le dviga ugled in vpliv na mladega zankrkeža. V jasnem in duhovitem govoru je potem predavatelj razlagal, kako si je pridobiti jasnost o telesni in duševni kakovosti mladostnika, jasnost, ki je podlaga pravični sodbi, še bolj pa pravilnim nadaljnim vzgajalnim ukre-

LISTEK.

„Divji lovec“ na šolskem odru v Krškem.

Kakor bi bil iztrgal solnce perišče žarkov in bi jih bil izsul v mračno podstrešno sobico, kamor ne doseže samo. Tako se mi je zdelo prošli teden v Krškem, ko sem gledal na šolskem odru Finžgarjevega „Divjega lovca.“ Kdor pozna tesni prostor na tem sicer krasnem odru, se mora čuditi, kako je bilo mogoče prirediti na njem tako veliko igro s tolikimi osebami. A šlo je. In kako! Sodim popolnoma objektivno in brez očal navdušenja ako rečem: Dajte krškim igralcem „Divjega lovca“ ljubljanski oder in igrali ga bodo istotako dobro kot so ga igrali v Ljubljani . . . Zaman si iskal pri tej igri znakov diletantizma, in kritiki ni treba, da bi na račun diletantstva sodila igro mileje. Režiser Makso Hočevar je s srečno roko razdelil glavne in večje vloge med

osebe, ki so svoji nalogi mnogo, mnogo več kot zadostile. Bil sem navzoč pri izkušnjah in sem obupal. Zdelo se mi je nemogoče, iz velikanskega kavsa, ki je vladal na odru ob izkušnjah izklesati enotno stavbo tragedije. A kako dobro, kako nad vse dobro je šlo pri igri v soboto in v nedeljo! Težavno vlogo župana je igral stud. phil. g. A. Sovre, ki se ni strašil poti z Dunaja v Krško, da izpolni dano obljubo. Dasi mu je bilo zaradi tega mogoče udeležiti se le dveh zadnjih vaj, je vendar izvrstno pogodil značaj zemlježeljnega Zavrtnika. Uživel se je tako v svojo vlogo, igral je tako naravno in posebno v tretjem dejanju tako temperamentno, da ga je občinstvo občudovalo. Krona igre sta bila pa brezdomno Majda in vaški polnorec Tonček. Gdč. Seligova je s svojim krasnim petjem in svojo nedosežno ljubko igro fascinirala občinstvo in marsikoga pripravila do solz. O njeni igri ni mogoče povedati nikskih hib in to je največje priznanje, ki ga morem izreči. Tov. Humek *)

*) Hvala mu za doposlano sliko!

Uredn.

je v vlogi Tončka seveda že s samim nastopom, ne da bi odprl usta, spravil občinstvo v smeh. Na golih nogah lesene coklje in od starosti obledela nekaj zelene nogavice, v irhovkah, ki so gotovo videle Napoleonove čase, ki pa žive danes le še zaradi nešteti raznobarnih zaplat, prišitih na njih, v telovniku, od starosti razdejanem in od moljev objedenem, na katerem ni bilo nič drugega celega nego okrogli kovinski gumbi, z malho in palico in s klobukom, takšnim, kakor bi bil ležal teden dni pod kurjimi gredami — tak je stopil tov. Humek na oder, in občinstvo je bušilo v smeh, da so kolise podrtavale. Tudi o njem se mora reči, da se je vtopil v svojo zanj seveda hvaležno vlogo z vso vestnostjo in s popolnim razumevanjem motivov, ki jih je vpletel avtor svojemu delu. Izborna je prišel v igri do veljave razloček med bahatim, prepirljivim, duševno plitvim in bojazljivim Gašperjem in med mirno ponosnim, inteligentnim in pogumnim poglavarjem divjih lovecev — Janezom. Onega je predstavljala g. Rismal, tega g. Levstik, ki kaže velik talent v

ljubimskih vlogah. G. Rismal je bil tuintam malo preburen. Gosp. Rainer je napravil čast vlogi sajastega kovača Jureta. Scena, kjer pripoveduje Tonček, da je Janez dezertiral, in ga Jure posluša z ušesi, rokami in usti tako, da mu ugasne pipa, se sme šteti med najboljše v vsi igri. G. Kavšek je rojen oštir. Samo malo premalo se je držal v svojih govorih in dialogih teksta, kar je pa v nedeljo pri drugi predstavi popravil. G. Coklinom se je pojavila na šolskem odru nova izdatna moč. Njegov kmet Ržen je bil pravcati tip kmetiča poštenjakoviča.

Tudi gosp. Arnšek, ki je sicer malo premiren, je pogodil topot Tineta jako dobro. Isto velja tudi o drugih moških igralcih, ki so svoje sicer male vloge izvrstno pogodili. Ne smem pozabiti posebno malega Jurčka, ki kaže s svojim neboječim, moškim nastopom, da mu oder ni nova reč. Da ostane utisk igre trajen, k temu so posebno pripomogle ženske igralke v pestrh svojih narodnih nošah. Četrto dejanje, kjer nastopijo dekleta in zapoje na „Počivalu“ vse, razen Majde, ki nosi